

הביטחון הסוציאלי בעולם

גיליון מס' 23 | חשוון תשפ"ג – נובמבר 2022

מאת נתנאלה ברקלי

פתח דבר

הביטחון הסוציאלי בעולם – רבעון של מינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי – מציג את החדשות בתחום מדיניות הביטחון הסוציאלי במדינות שונות לנוכח האתגרים החברתיים שבהן. גיליון זה סוקר את ההתפתחויות בעולם בנושא קיצור שבוע העבודה לארבעה ימים. אחרי הניסוי המוצלח באיסלנד ב-2015, מדינות נוספות באירופה החלו בניסויים דומים, בהן ספרד, סקוטלנד, יפן וקנדה. קריאה נעימה, ניצה קסיר, סמנכ"לית מחקר ותכנון

הפחתת שעות העבודה - רקע כללי

לשעות עבודות מרובות השפעות שליליות על רווחת העובדים ותפוקתם, כפי שעולה ממחקרים רבים: הן משפיעות לרעה על הבריאות הפיזית והמנטלית של העובדים, הן גורמות לעייפות המקטינה את פריון העבודה ("אפקט העייפות") והן פוגעות באיזון שבין עבודה לפנאי.

הפחתה של מספר שעות העבודה יושמה על ידי מדינות בעולם כחלק מתוכנית להגברת המוטיבציה והפריון בקרב העובדים ולצמצום נזקי הבריאות שבשעות עבודה רבות, לצד הרצון לשפר את חלוקת הזמן בין פנאי לעבודה. צרפת למשל הפחיתה את מספר שעות העבודה בשבוע מ-39 ל-35 (ב-1998), שוודיה עשתה ניסוי להגבלת שעות העבודה לשש ביום (ב-2015) ופורטוגל הפחיתה את מספרן מ-44 ל-40 בשבוע (1996).

מדינות אחדות הפחיתו את מספר ימי עבודה, בדרך כלל כחלק מניסוי שלווה במחקר הערכה. מחקרים אלה העלו שקיצור שבוע העבודה תרם הן לעובדים והן לפריון העבודה. לאור זאת הודיעו לאחרונה מדינות נוספות - בהן ספרד, סקוטלנד, הודו וקליפורניה בארה"ב - שגם הן יקיימו ניסוי של שבוע עבודה מקוצר.

בישראל כמעט אין מקומות עבודה שבהם עובדים ארבעה ימים בשבוע, אך לאחרונה נבדק העניין בניסוי בכמה מקומות.

מדינות שהנהיגו שבוע עבודה מקוצר (דוגמאות)

איסלנד

הניסוי ומטרתו

בשנים 2015-2019 קיימו מועצת העיר רקייאוויק וממשלת איסלנד שני ניסויים למעבר לארבעה ימי עבודה, בעיקר כדי לשמר את הפריון ואת רמת השירות של העובדים. בניסויים השתתפו כ-3,000 עובדים (1% מאוכלוסיית העובדים באיסלנד) שעברו מ-40 שעות בשבוע ל-35-36 שעות, ללא הפחתה בשכרם. עובדים אלה הגיעו מסוגים מגוונים של עבודות: עבודות במשמרות, משרדים, גני ילדים ובתי ספר, עבודות במגזר הציבורי, בתי חולים ועוד.

התוצאות

ניתוח המגוון הרחב של הנתונים נעשה על בסיס מחקר כמותי ואיכותני והוביל למסקנה נחרצת כי הניסויים נחלו הצלחה רבה: הפריון ורמת השירות נותרו ברמתם שלפני הניסוי ובמקרים מסוימים אף עלו. תוצאות אלה הושגו באמצעות שינויים בארגון העבודה וניצול יעיל יותר של הזמן, כגון העדפה נכונה יותר של משימות, קיצור זמני הישיבות, החלפת ישיבות במיילים, ביטול משימות שאינן נחוצות ועבודה במשמרות.

בבדיקה של מדדי רווחה נמצא כי רווחת העובדים והאיזון בין עבודה לפנאי השתפרו שיפור ניכר: מידת העקה (סטריס) של העובדים פחתה, התפנה להם זמן לביילוי עם משפחה וחברים, לתחביבים ואף למנוחה, ובמקרה של בני זוג - חלוקת הנטל בבית נעשתה שוויונית יותר.

נכון ליוני 2021, 86% מן העובדים באיסלנד עובדים ארבעה ימי עבודה בשבוע או שיהיו זכאים לכך בעתיד בחוזה ההעסקה שלהם.

יפן

הניסוי ומטרתו

באוגוסט 2019 התקיים בחברת מייקרוסופט ניסוי של מעבר לארבעה ימי עבודה כחלק מפעילות באוגוסט 2019 (WLCC) Work Life Choice Challenge. המטרה היתה למנוע תופעה נפוצה ביפן של מוות כתוצאה מעבודת יתר (karoshi). במסגרת הניסוי השתתפה החברה במימון פעילויות לפיתוח ההון האנושי, כגון סמינרים, הכשרות ופיתוח מקצוע. החברה השתתפה גם במימון פעילויות פנאי עם המשפחה כדי לשפר את האיזון בין העבודה לפנאי ואת שביעות הרצון מהעבודה ובכך להשפיע בעקיפין על תופעת ה-karoshi.

התוצאות

פריון העובדים נמדד באמצעות תוכנה לסימולציות וניתוח סגנונות עבודה (Worplace Analytic) הקיימת בחברה. התוצאות הראו על עלייה של 40% בפריון, עלייה של 46% במספר פגישות העבודה המקוצרות (לכמחצית מזמן לפני הניסוי) ועלייה של 21% בפגישות מקוונות (באמצעות microsoft teams - כלי לקיום פגישות באינטרנט). במקביל ירד מספר ימי החופשה שנלקחו על ידי העובדים בחודש ב-25.4%, הוצאות ההדפסה ירדו ב-58.7% ועלויות החשמל ב-23%. יתר על כן, כאשר נשאלו העובדים איזה תחום בחייהם הושפע מקיצור שבוע העבודה, 96.5% דיווחו על השפעה בעבודה, 97% על בחייהם האישיים ו-84% דיווחו על השפעה בתחום החברתי.

בריטניה

הניסוי ומטרתו

ב-2019 נערך ניסוי שבו השתתפו 500 מנהלי עסקים (שלהם בסך הכל 2,000 עובדים), כמחציתם הנהיגו מעבר לארבעה ימי עבודה.

התוצאות

64% מהמנהלים דיווחו על עלייה בפריון ו-62% דיווחו על ירידה בהיעדרות בשל מחלה. עוד דיווחו המעסיקים על חיסכון בעלויות ועל אפשרות להעסיק ולשמר עובדים מוכשרים או עובדים צעירים יותר.

אשר לעובדים, היתרונות אצלם באו לידי ביטוי בעלייה ברמת הרווחה, באיכות החיים ובשביעות הרצון ממקום העבודה: 78% דיווחו שהם מאושרים יותר, 70% האמינו שמעבר לארבעה ימי עבודה משפר את רווחתם הנפשית, 70% דיווחו שהם חווים פחות עקה (סטריס) בעבודה ו-63% דיווחו על עלייה באיכות העבודה.

מעסיקים שעדיין לא עברו לשבוע עבודה מקוצר ציינו כסיבה העיקרית לכך את החשש שהעובדים יהיו זמינים פחות ללקוחות, בעיקר בעסקים קטנים.

ביוני 2022 נרשמו 70 חברות וארגונים שבהם מועסקים כ-3,300 עובדים, להשתתף בניסוי של שבוע עבודה מקוצר למשך חצי שנה. מן העובדים מצופה לפעול לפי מודל 100:80:100 - 100% תשלום על 80% זמן עבודה ו-100% פריון. את הניסוי מלווה מחקר שבודק את ההשפעה של הפחתת הימים על פריון העובדים, על רווחתם, על השוויון בין המינים ועל איכות הסביבה.

קנדה

ביוני 2020 החלה מועצת Guysborough במחוז נובה סקוטיה בניסוי של ארבעה ימי עבודה לעובדי העירייה, שבסופו הוחלט להמשיכו באופן קבוע. באוגוסט קוצר שבוע העבודה מספטמבר 2020, ובאטווה חברת הייטק (Iversoft) עשתה אף היא את המעבר המדובר. מחקר מ-2021 שעשתה סוכנות תעסוקה גלובלית בקרב 1,000 חברות קנדיות, מצא כי שיעור החברות המתכוונות להנהיג שבוע עבודה מקוצר הוא כ-50% מבין המעסיקות 500 עובדים לפחות, 63% מן המעסיקות 100-500 עובדים ו-46% מן המעסיקות עד 100 עובדים.

בלגיה

בעקבות רפורמה שנקבעה ב-15 בפברואר 2022, הונהג בבלגיה שבוע עבודה של ארבעה ימים. במסגרת הרפורמה עובדים יכולים לבחור אם לעבוד את סך השעות שלהם בארבעה ימים או בחמישה, ללא שינוי בשכר. ראש הממשלה אישר את הרפורמה בתקווה שהיא תעזור להגמיש את שוק העבודה הנוקשה בבלגיה ותקל על אנשים לשלב בין עבודה למשפחה. עוד מקווים בממשלה שמודל זה ייצור כלכלה דינמית יותר ויאפשר לאנשים ולחברות חופש בארגון זמן

¹ <https://www.euronews.com/next/2022/06/06/the-four-day-week-which-countries-have-embraced-it-and-how-s-it-going-so-far>

העבודה שלהם. כ-71% מקבוצת הגיל של 20-64 הם מועסקים, פחות מהממוצע בגוש היורו - כ-73% וכ-10% פחות מהולנד ומגרמניה (Eurostat, 2021Q3). הסכם הקואליציה הפדרלי בין שבע המפלגות במדינה קבע יעד תעסוקה של 80% עד 2030. אלא שלא כולם מתלהבים משבוע עבודה מקוצר, למשל העובדים במשרה מלאה שיהיו אמורים לעבוד ימים ארוכים מאוד, ולאחרים, כמו עובדים במשמרות, לא תהיה אפשרות לגמישות זו. הרפורמה חדשה למדי כן שעדיין לא הוצגו תוצאות לטווח הארוך.

גרמניה

בגרמניה שבוע העבודה הממוצע הוא מהקצרים באירופה – 34.2 שעות לפי הפורום הכלכלי העולמי (WEF). עם זאת, האיגודים המקצועיים קוראים לצמצם אף יותר את שעות העבודה. IG Metall, האיגוד המקצועי הגדול במדינה, קורא לקצר את שבוע העבודה כדי לשמור על משרות פעילות ולהימנע מפיטורים. לפי סקר של Forsa, 71% מהמועסקים בגרמניה מעוניינים לעבוד רק ארבעה ימים בשבוע.

בקרב המעסיקים שניים מכל שלושה תומכים בכך – רובם (75%) סבורים שהדבר ייטיב עם העובדים, ו-59% סבורים שיוכלו להחיל שבוע עבודה מקוצר במקום העבודה. כמעט מחציתם (46%) רואים בניסוי במקום עבודתם "אפשרי", אך עדיין לא יודעים אם צעד כזה ייושם או יידון. עד כה מדובר בעיקר בחברות קטנות או עסקים קטנים שבוחנים אפשרות זו.

ספרד

מפלגת השמאל הקטנה Más País הודיעה במאס 2022 כי הממשלה הסכימה לבקשתה להשיק ניסוי של שבוע עבודה מקוצר לחברות המעוניינות בכך. במסגרת הניסוי יוצע לכ-6,000 עובדים מ-200 חברות קטנות ובינוניות להאריך את סוף השבוע ביום אחד ושכר מלא. הניסוי אמור להימשך לפחות שנה.

ישראל

- 30 עובדי מרכז הפיתוח של חברת הפינטק הבין-לאומית SAGE עברו במאי 2022 לשבוע עבודה מקוצר – שני עד חמישי – במסגרת ניסוי שיימשך שנה.
- בחברת Forter, העוסקת במניעת הונאות במסחר אלקטרוני, הנהיגו כבר ביוני 2020 שבוע עבודה של ארבעה ימים אבל פעם בשבועיים.
- בחברת ביטוח ישיר קיימו ניסוי לקיצור שבוע העבודה ל-4.5 ימים במהלך החודשים יולי ואוגוסט 2022 מתוך הנחה שהדבר יוסיף לאושרו של העובד ולמוטיבציה שלו ולכן גם לפיריון העבודה שלו.
- עוד ארבע חברות מתנסות בקיצור שבוע העבודה, ובאוקטובר צפויות להצטרף 2-5 נוספות, בהן גם חברת המלונאות אפריקה ישראל.

מקורות

- Wong et al, *The Effect of Long Working Hours and Overtime on Occupational Health: A Meta-Analysis of Evidence from 1998 to 2018*, International Journal of Environmental Research and Public Health, 16(12):2102, 2019
- Collewet & Sauermann, *Working hours and productivity*, Labour Economics, 2017 vol 47 issue C 96-106
- Park et al, *Long Working Hours in Korea: Based on the 2014 Korean Working Conditions Survey*, Safty and Health at Work 8(2017) 343-346
- <https://www.theguardian.com/world/2021/mar/15/spain-to-launch-trial-of-four-day-working-week>
- <https://www.forbes.com/sites/jackkelly/2021/09/03/scotland-joins-the-growing-global-movement-towards-a-four-day-workweek/?sh=65337b32295f>
- <https://indianexpress.com/article/explained/new-labour-codes-india-four-day-week-7182376>
- <https://www.forbes.com/sites/jackkelly/2021/07/29/california-congressman-mark-takano-introduced-legislation-for-a-four-day-workweek/?sh=26c87213279d>
- Guomundur D. Haraldsson & Jack Kellam, *Going public: Iceland's journey to a shorter working week*, june 2021
- Gatlin-Keener & Lunsford, University of the Incarnate Word, *Four-Day Workweek: The Microsoft Japan Experience*.
- University of Readings Henley Business School, *Four Better or Four Worse?*, 2019
- <https://www.forbes.com/sites/annakaplan/2022/02/15/belgium-becomes-latest-country-to-let-workers-try-four-day-work-week/?sh=1f9346a44990>
- <https://www.theguardian.com/world/2021/mar/15/spain-to-launch-trial-of-four-day-working-week>
- <https://www.euronews.com/next/2022/06/06/the-four-day-week-which-countries-have-embraced-it-and-how-s-it-going-so-far#:~:text=Last%20year%2C%20IG%20Metall%2C%20the,work%20four%20days%20a%20week>